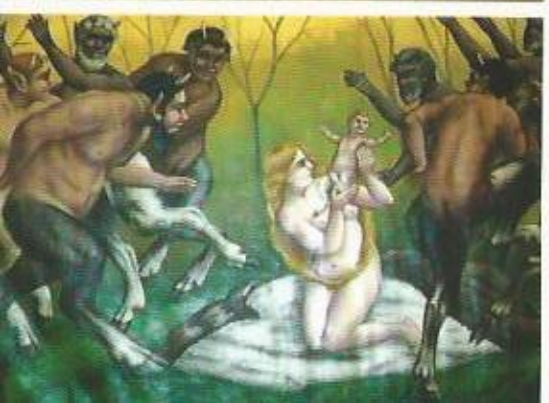
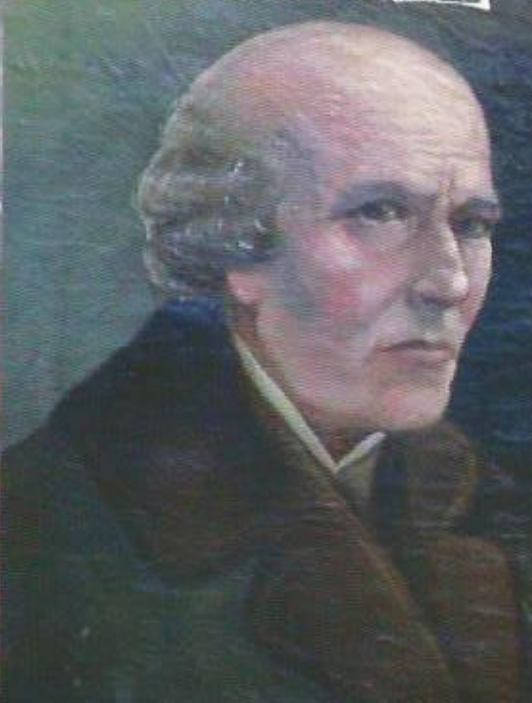

MATĚŘA BOŠKVE

iskup Vojtěch

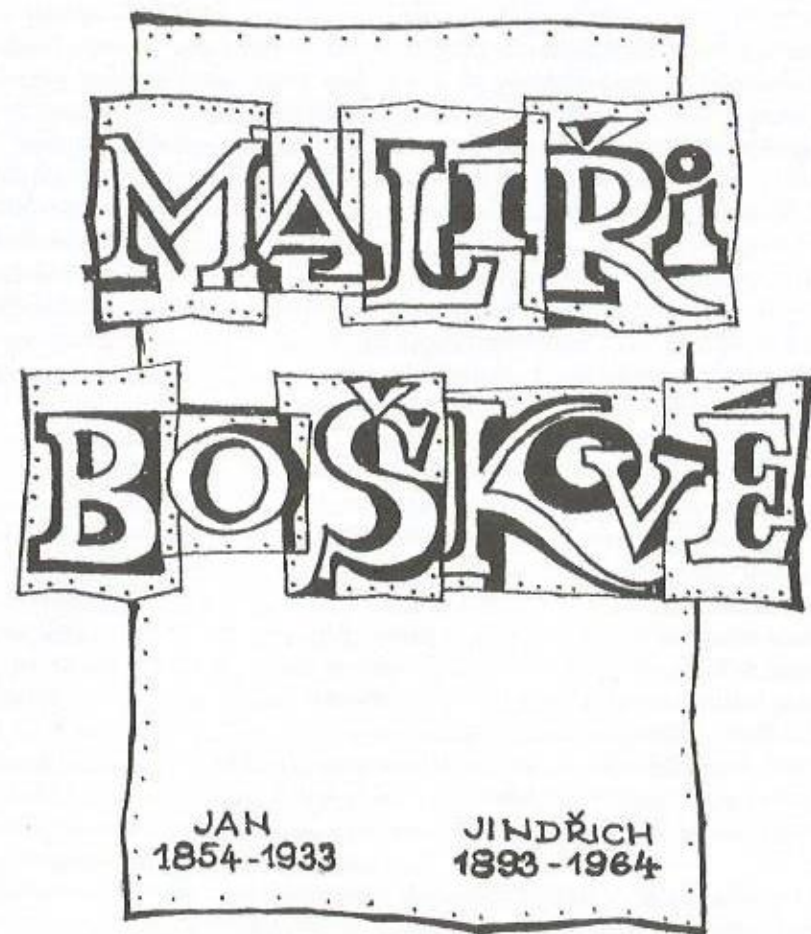
Světice

autoportrét

Jan Vlasislav Plánek (vše olej na plátně)

Autoři této publikace děkují všem, kteří se i sebemenším způsobem podíleli na její realizaci, především pak zastupitelům Obce Vlachovo Březí a Panu malíři Jindřichu Boškovi mladšímu, bez jejichž podpory a pomoci by tato knížka nikdy nespátřila světlo světa.

ÚVOD

Bývalo v našem kraji zvykem, že generace otců předávaly řemeslný um a živnost svým synům. Ti pak činili to samé ve vztahu ke svým dětem, a tak se tradice řemesla i stavovská čest uchovávaly v rodinách po staletí. Nebývala u nás nouze o věhlasné rody hrnčírů, soukeníků, zedníků, ale i kantorů. Úžasný rozvoj vědy, příval nových vynálezů a objevů ruku v ruce s neúctou rudých budovatelů lepších zítřků k tradičním hodnotám lidského rodu však v druhé polovině minulého století tyto rodové tradice notně poničily, v mnoha případech pak úplně zprůtrhaly. Objevíme-li dnes takové lidi, kteří bez přerušení dokázali pokračovat v práci svých předků, měli bychom se zastavit a pohledět na jejich dílo. Zvláště pak, máme-li to dílo před očima a jedná-li se o dílo vyjimečné - o umění. K takovým bezesporu patří tři muži, zakladatel a dva pokračovatelé malířského rodu Bošků z Vlachova Březí. Jan Boška (1854 – 1933 ve Vlachově Březí), Jindřich Boška starší (1893 – 1964 ve Vlachově Březí) a Jindřich Boška mladší, narozený v roce 1931 ve Vlachově Březí byli a jsou těmi, jimž chceme tímto nepatrným příspěvkem vzdát naši úctu a poděkování za to, že si po tři generace nenechali nikým vzít svůj sen o malování a kumštu. Za to, jak svou vlastní pílí, prací a nesporným nadáním dosáhli ve svém oboru pozoruhodných úspěchů, ač se jim nedostalo akademického vzdělání. To platí o všech třech malířích.

Svou pozornost však věnujeme nyní zakladateli malířské tradice a jeho prvnímu pokračovateli. Není cílem této studie zařadit Jana a Jindřicha seniora do nějakých kunsthistorických kategorií. Tam ani odborný potenciál autora nesahá a ještě dávno před ním se o to pokoušeli povolanější. Dodát snad zbývá jen tolik, že oba starší z rodu Bošků jsou svým způsobem nezařaditelní. Doktor Jan Jiljí Jílek, brněnský znalec lidské duše a umění, o jejich tvorbě prohlásil: „Kdyby to Boška namaloval tak, jak to má být, už by to nebylo ono.“ Z tohoto pohledu by patřili k naivistům. Dokonalé technické a řemeslné ztvárnění a výrazné stopy klasicistní malby je naopak řadí mezi realistické malíře. A právě toto nenásilné spojení obojího i volba námětu posouvá jednoznačně oba Bošky do oblasti umělecké. Ať tak nebo i jinak, jisto je, že jejich dílo již posoudil čas. A ten se mýlí jen málokdy. Stojíme-li dnes před jejich obrazy a ony nás dokáží oslovit, vyvolávat pocity a dráždit naši představivost, pak jsme se zcela jistě potkali s kumštem.

6. června 2003 byla ve zdejší škole slavnostně otevřena výstava nazvaná Malíři Boškové, a tak se v průběhu dvaceti let již potřetí dostalo zdejšímu lidu možnosti shlédnout dílo malířů Bošků z Vlachova Březí. V roce 1983 se uskutečnila velká výstava obrazů v jednacím sále tehdejšího místního národního výboru, na níž byla představena díla všech tří malířů: Jana -děda, Jindřicha -otce a Jindřicha -syna. Ve svém rodném městě vystavovali takto společně poprvé. Výstavu doprovázel katalog Malířské tradice rodu Bošků z Vlachova Březí, jehož autorem byl pan Miroslav Řehka. O deset let později v roce 1993 se malíři Boškové prezentovali na stejném místě podruhé, tentokrát však jen fragmenty své tvorby. A právě již zmiňovaná vernisáž

výstavy v loňském roce vybil její autory, aby v galerii Ve Škole shromáždili všechna dnes dostupná díla od Jana a Jindřicha sr. Boškových. Ten, který spolu se svými předky tentokrát nevystavuje, Jindřich Boška jr. poskytl naopak vše, co objevil ve starém ateliéru domu Na Vršku. Sedm prací ze svých sbírek ochotně zapůjčili i lidé z Prachatického muzea. Tak vznikla zatím nejucelenější přehlídka tvorby obou starších z rodu Bošků, která čítá na čtyřicet obrazů a rozměrnějších pláten, navíc byla doplněna o autentický dobový materiál. Expozice ve foyer galerie a na stěnách prostorné chodby schodiště byla zájemcům přístupna po celý rok. Za tuto dobu shlédlo jejich dílo velké množství návštěvníků. Včetně těch, pro něž byla připravena a jim především určena - 333 žáků zdejší základní školy. Ti snad znají jejich díla i z paměti. Podaří li se dokončit vydání této publikace tak, aby mohla být poprvé představena vlachovobřežské veřejnosti právě u příležitosti demiéry výstavy v galerii Ve Škole, bude to ten nejšťastnější příspěvek Obce Vlachovo Březí k počtům svých slavných a jubilujících rodáků.

Vskutku pregnančně i pracovně nazvali současní zastupitelé obce roky 2003 a 2004 Vlachovobřežským rokem „B“, neboť krom Jana (1854 - 1933) a Jindřicha seniora (1893 - 1964) Boškových vymezují letopočty s trojkou a čtyřkou na konci životní pouť jiné místní legendy - Zedníka Jakuba Bursy (1813 - 1884), nejslavnějšího tvůrce selského baroka na jihu Čech. Rok „B“ se stal pro místní zastupitele také velkou výzvou. Do budoucna by chtěli uchovat odkaz svých slavných předků nejenom vydáním této útlé brožury. Zrodil se plán na vytvoření skanzenu a muzea selského baroka jižních Čech, v němž by našlo své čestné místo i umění všech tří malířů Bošků. Postupně se lepšící stav budovy zámeckého pivovaru k takovému smělému činu přímo vybízí.

JAN BOŠKA

Jan Boška se narodil 10. května roku 1854 ve Vlachově Březí. Rodný dům stojí poblíž náměstí v místech, kde se odedávna říká Na Vršku. Původně to bylo hospodářské stavení s velkými vraty uprostřed. Těmi projížděl povoz tažený koněm povozníka až na protáhlý dvůr, na jehož konci stála stodola. Takový obrázek měl před očima chlapec, když musel spolu se svými sourozenci také pomáhat doma i na poli, když začínal poznávat, co je hlavním zdrojem obživy rodiny Františka Bošky, dlouholetého městského tajemníka ve Vlachově Březí, a Terezie Boškové, rozené Smitkové.

Snad to způsobilo fluidum známého malíře Pikolona, který dům údajně obýval před Boškovými, snad i časté pochvaly od mladého pana učitele Františka Kopečka III. ve škole za výtvary kreslené, malované a psané. Najisto však talent a velká Janova touha ho nejprve nasměrovaly k místnímu mistru Matěji Šromovi a pak do nedalekých Vodňan, kde se u mistra malíře Jana Rennera vyučil nejen malířem pokojů a písmá, ale i řemeslu štafířskému, což by dnes představovalo práci dekorátérskou. Krom toho byl velmi zručným řezbářem a naučil se ovládat i techniku pozlacování. A pak se

přihlásila vojna, která ho v sedmdesátých letech 19. století vyvedla do světa, kde se poprvé setkal s opravdovým malířským kumštem, ale i s loutkáři, herci, komedianty i cirkusáky. A právě od nich se mu dostává prvních zakázek jen krátce poté, co společně odložili vojenský mundur a vrátili se domů. A právě tady má alespoň trochu času, aby se sám dál zdokonaloval v malířském řemesle, v alchymii barev i v kompozici obrazu, aby tvořil pro své známé z vojny opony i další dekorace pro kočovné společnosti, ochotníky i loutkoherce. Však to také byl stálý dodavatel a dobrý známý slavné rodiny Kopeckých. Jeho výjevy z bitev, z lovů, ze zápasů exotických zvířat, dokonce i scény z harémů a života faunů se staly ozdobou střelnic, kolotočů i cirkusů. Znamé byly i jeho obrazové seriály k jarmarečním písním. A tak pomalu nad poctivým řemeslem malíře pokojů a písmomalíře, nad starostmi o chod malířské živnosti a samozřejmě i nad neodmyslitelnou prací rolníka a hospodáře začíná získávat vrch jeho touha po malování, po umění. V letech 1885-1887 vyučuje na zdejší Odborné škole truhlářské a řezbářské. Škoda jen, že ta byla potom přemístěna do Domažlic. Jméno a tvorba malíře Jana Bošky dobývají stále většího vřelasu. Malíř dostává zakázky na původní malby sakrálních obrazů i objednávky k vytvoření nástěnných a stropních maleb interiérů kostelů v Husinci, Čestvicích, Lažišti a Kosmě, dále obrazů do kaplí křížových cest, do kapliček, ale i na restaurování prací, jež vznikly rukama jeho předchůdců. Spolu s malířem Františkem Matouškem vytvořil nový soubor 14 deskových maleb do kaplí křížové cesty na Svatém Duchu. Jejich malby na plechu překonaly původní fresky malíře Františka Mikuleho ze Strakonice. Ty pocházely z doby, kdy malý Jan na svět přišel. Monumentální stavby kaplí na poutním návrší nad městem vystavěly v 1. polovině 50. let 19. století ruce zedníků pod vedením zdejšího mistra Jakuba Bursy. Tento umělecký úspěch přinesl Janu Boškově zakázku, již nešlo odolat - vyzdobit vnitřek kopule v kostele Svatého Ducha, dominantě jižního obzoru Vlachova Březí. A přicházejí také první zákazníci s přáním mít doma Boškovu Svatodušskou madonu nebo portrét světce či svěťice. Rozkvět spolkové činnosti a vlastenectví nemohl minout ani Vlachovo Březí. A kdo jiný než Jan Boška měl pro Řemeslnickou besedu Plánek vytvořit portrét místního národního buditele Jana Vlastislava, jehož příjmení si dal tento spolek do svého názvu. A kdo jiný než právě on měl pro ochotníky umělecké besedy poprvé namalovat všechno, co patřilo k dekoracím venkovského divadla. A na koho se obrátil Spolek baráčníků z Husince, když chtěli mít portrét svého slavného rodáka Mistra Jana? Portréty, figurativní výjevy z české historie a některé kompozice s náboženskou tematikou. Tady spatřujeme vrchol uměleckého snažení Jana Bošky-Bošky I. Ten v 80. letech 19. století vstupuje do manželství s místní slečnou Barborou Spěváčkovou, zakládají rodinu a narodí se jim dvanáct dětí! Bohužel hodně z nich také záhy umírá. A tak známe jen jména synů - Jindřich, Ladislav, Jaroslav, Bedřich a Bohuslav. První tři pokračovali ve šlépějích svého tatínka. Ladislav měl prosperující malířskou firmu ve Volyni, Jaroslav provozoval stejnou živnost ve Vodňanech. Bedřich, který také

maloval, se vyučil kupcem, ale zemřel již ve 22 letech. A rovněž výtvarně nadaný Bohuslav však padl v 1.světové válce.

Jan Boška dál pracuje a dál maluje, restauruje, dál vede úspěšně svou malířskou firmu a přitom učí na Živnostenské škole ve Vlachově Březí, vychovává a vede své nástupce - své učedníky a mezi nimi i své syny. Nakonec se synem Jindřichem - Boškou II. vedou firmu společně. Mistr Jan pak ve stáří maluje pro svou radost a klidně čeká, až se nachýlí čas, aby předal malířskou paletu, štětec a vůbec celou kvetoucí firmu nadobro do synových rukou. Bůh dopřál Boškovi I., že ještě poslední dva roky svého života prožíval v radosti z narození vnuka - Jindřicha juniora, jehož vodíval s sebou na darty do blízké cukrárny mistra Vrdlovce. Snad jen on tehdy tušil anebo už jistě věděl, že to dělá pro Bošku III., a proto odcházel od svých nejbližších s onou nezapomenutelnou jiskrou v oku a sladkým úsměvem na rtech. To se stalo 24. ledna roku 1933 ve Vlachově Březí, kde byl také na zdejší hřbitově pochován.

JINDŘICH BOŠKA starší

Jindřich Boška starší se narodil 27. května roku 1893 ve Vlachově Březí v domě Na Vršku. Stále to bylo hospodářské stavení, jenom ty koňské povozy projížděly při vjezdu do dvora také kolem malířské dílny. Takový obrázek měl před sebou chlapec, jenž musel odmala kromě těch běžných povinností pomáhat svému otci také v jeho království. Snad odkaz a poselství Pikolona malíře, snad časté školní pochvaly stárnoucího pana učitele Františka Kopečka III., s jistotou nepochybnou však příklad, práce i přání jeho otce Jana spolu s jeho vlastní pílí, zručností a talentem způsobily to, že se rozhodl zůstat a vyučit se v dílně Bošky I. A otec mu toho mohl předat věru hodně. Navíc tenkrát nebyl žádný problém vydat se do Rakous a třeba až do Vídně na pár měsíců i dále na zkušenou. Ale pak přišel ve 14. roce 20.století odvod, vojákování a zranění v 1. světové válce. To všechno ho po jejím konci zavalo až do Prahy. Pro mladého muže tihnoucího ke kumštu to představovalo nevídané terno. Proto zde zůstal, aby se živil malováním obrazů a reklam výhradně pro cirkus Kludský. Objednávku na zhotovení dekorací do Pištěkova Lidového divadla na Královských Vinohradech však odmítnout nemohl. Soukromě studoval malbu u profesora Bukovace, setkával se s malíři, navštěvoval výstavy, jeho skicáky byly plné kreseb s pražskými motivy. Leč synovská povinnost postarat se o stárnoucí rodiče doma ve Vlachově Březí a neodkladná nutnost ujmout se dalšího běhu firmy po Boškovi I. nedovolují mladému Jindřichovi pobývat v kvetoucím městě na Vltavě tak dlouho, jak by chtěl. Vrací se domů, do Pošumaví, do rodného městečka při Libotyňském potoce. Mladá 1. republika přinesla i sem rozkvět podnikání, živnosti i řemesel, ale i poptávku po malíři, co umí všechno. Mnoho zakázek a kontaktů si s sebou přivezl z Prahy a stejně tolik mu jich předal i otec. A tak objednávky na provedení dekorací, kulis, reklam i obrazů pro loutkáře, ochotníky, komedianty, varietní umělce, majitele cirkusů a lunaparků nosil pošták do domu Na Vršku každou chvíli. Jednou posílá své práce ochotnickému

divadlu Jirásek do Čejkovic, jindy zase cestují dekorace hned na několik míst za rozvětvenou rodinou loutkáře Kopeckého. A jména jako Berousek, Kludský, Dubský, Flachs, Kočka, Lagron nebo Tříška ho pronásledují snad i ve snu. A nebyly to jen zakázky z tuzemska, o jeho práci projevíli zájem lidé od komedie na Slovensku, v Maďarsku, Rakousku a Německu a dokonce i v Itálii. Přestože jeho dílo si žádali i mnozí místní i lidé z okolí, nezapomněl, že jistotu obživy rodiny mu dávalo malé hospodářství, o něž také s urputností mu vlastní pečoval. Po otci přejímá i členství v mistrovském sboru při Živnostenské pokračovací škole a jeho žáci - učedníci a konečně i dělníci mu v díle zdatně sekundují. A když už sám na vše nestačil, oženil se a za choť pojal slečnu Boženu, dceru punčocháře Chramosty z Husince, sestřenicí budoucího akademického malíře Cyrila Chramosty. A tak v tom života shonu přikvačila třicátá léta a 12. ledna 1931 se jim narodil prvorozený syn Jindřich junior a dva roky po něm i dcera Boženka juniorka. V lednu třiatřicátého roku opustil rodinu Boška I., zakladatel dynastie malířského rodu Na Vršku, a tak veškerá starost o zdárný chod malířské firmy spočinula na bedrech Bošky Jindřicha staršího - II., muže v nejlepších letech. Ten ještě téhož roku nechává do střechy domu vestavět ateliér - první, a do těchto časů i poslední to stavbu svého druhu ve městě. Otcovu původní malířskou dílnu ve dvoře ruší a nechává vystavět novou, větší se západní prosklenou stěnou. Jako by tušil, že batolící se synek za ním bude pokračovat v díle svého dědy i táty. Dopřejme rodině malíře Bošky ještě pár klidných a prací naplněných let až do příchodu Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939. Nechme Jindřicha staršího zasvěcovat do základů kresby a malování mladého Vaška Boukala, pozdějšího akademického malíře, který nyní žije v Českých Budějovicích, umožňme mu předávat znalosti a umění svým učedníkům, sledujme tu nekončící práci a trpělivost, s níž znovu renovuje obrazy do kaplí křížové cesty na Svatém Duchu, nechme ho pomáhat místním ochotníkům a sokolům, přejme mu radost ze slavných vlachovobřežských bálů Na Dolejší a Na Obecní, neboť jen málokdo se tu mohl pyšnit diplomem tanečního mistra a dovolme mu pravidelně každou středu zajít do společnosti mezi kamarády do hostinec U Maříků nebo Na Knížecí, a tak trochu si užívat radostí obyčejného života.

Mlčící múzy 2.světové války pomohla alespoň částečně rozezpívat práce na stropních a nástěnných malbách v kostele Zvěstování Panny Marie. Vzácný to projev solidarity místních movitějších podnikatelů, živnostníků a obchodníků. A právě v kostele mu již velice zdatně pomáhá syn, u něhož musely jeho otcovské srdce, cit, rozum a přebohatá zkušenost neomylně vyzorovat talent a chuť stát se Boškou III. Doba poválečná dala Jindřichu Boškovi novou naději, že o práci nebude nouze a že ji pak bude moci předat dál...Leč poúnorové rudé sukno osmačtyřicátého roku minulého století zahalovalo jeho sny na věčné časy. O jeho divadelní mobiliář nebyl zájem, a tak s ním naložil po svém. Živnost musel zrušit, syna mu poslali sloužit k „pětápákům“ až někam na Vysočinu, a tak co komu předávat?...Vzpomněl si, jak

za války maloval kvítka na obrazy, aby jimi zakrýval okna svého ateliéru, a vrátil se k nim a ke květinovým zátiším. Maloval krajinky z okolí, vesnice s jejich dominantami – kostelíky a kapličkami i partie z rodného města. A měl i více času na restaurování některých venkovních děl svého otce. Ani místní lidé nezapomněli na svého malíře a nechávají si namalovat obrázek od Bošky, podruhé v životě se tak setkává s nezištným projevem sounáležitosti. Kolik jen přátel za ním do ateliéru přišlo, aby ho potěšili, aby si zavzpomínali a udělali radost sobě i jemu, když se jim mohl pochlubit s novými obrázky. A tak, pokud to jen horšící se zdraví dovozovalo, mohl se až do své smrti dvojit své velké celoživotní lásce – malování, které se ale také stalo jeho doživotní řeholí. Teprve, když už mezi námi nebyl, dostalo se dílu Bošky II. jistého docenění a některé z jeho monumentálních prací zakoupila NG v Bratislavě do svých sbírek naivního umění, jiné se staly majetkem Muzea v Českých Budějovicích, Prachatického muzea a OÚ ve Vlachově Březí. Jindřich Boška starší zemřel 16. března 1964 ve Vlachově Březí, kde byl také na zdejší hřbitově pochován. (JKH)

JINDŘICH BOŠKA mladší VZPOMÍNÁ A VYPRÁVÍ

Třetí z rodu Bošků Jindřich junior se tentokrát projevil zcela jinak než prostřednictvím originálního výtvarného výraziva malíře a grafika. Nezištně a pečlivě shromáždil v ateliéru zděděném po otci všechno, co se pak stalo základem budoucí výstavy Malíři Boškové v galerii Ve Škole. Sem také obrazy navozil a velmi pomohl při jejich instalaci. Jeho nefalšovaná skromnost mu však bránila, aby o svém otci a dědovi ještě něco navíc vypovídal. Nešť nakonec tak přece učinil a dobře udělal. Z jeho slov na nás dýchne historie jeho rodu, úcta k lidem a pokora před řemeslem a kumštem. Díky němu se podařilo zachytit něco neopakovatelného, nenapodobitelného i neviditelného. A to bývá vždycky nejdůležitější. On sám by se následujícímu převelice bránil, leč napsat to musím, neb to tak cítím. Žák by měl překonat svého učitele a syn by měl pokračovat v díle svého otce. To obojí splnil a naplňuje Jindřich mladší vrchovatě. Jeho umělecké vidění světa se povzneslo nad obzory malování, jak ho vnímali jeho dědek i táta. I když ani on neunikl restaurování obrazů křížové cesty na Svatém Duchu a po celý rok 1996 napodoboval tahy štětce a barvy svých předků. Má-li snad někdo pochyby, že dílo těch dvou se pohybuje na tom velice vratkém rozhraní umění a řemesla, tak v případě Jindřicha Bošky mladšího pochyb není. Je to „hundrtprocentlich kunst“, caro Enrico, jak naopak mnohokrát řekl i napsal slovenský kunsthistorik Arsén Pohribný žijící v zemi italské a v Německu. Jistě by to potvrdil i Josef Gais, bavorský výtvarník, jemuž Boška jr. učaroval a nejraději by si ho do Freyungu odvezl celého. A určitě by se přidal i pan Franz Schlager, ředitel školy v rakouském BGB, který Boškovo dílo představil v Kleine Galerie v Pergu, a pak ho na lodi povozil po Dunaji. A vůbec nejvíce o tom vědí své Jindřichův tatínek a děda tam nahoře. A jsou spolu s ním šťastní. (JKH)

O plátně

Zvláště za války a potom také, když rušil v 50. letech celé divadlo, byl lněného plátna nedostatek, a tak se někdy muselo připravit již jednou použité plátno. To se nejprve sundalo z rámu a na dvoře jsme ho vyprali z původní malby. To byla hrozná práce. Potom se plátno muselo vymáchat a nakonec vyžehlít. Aby se nakonec mohlo hned potom našepsovat.

O šepsování

K největším kusům pro malbu patřila plátna o rozměrech 5 x 3,5 metru. Tak velké plátno se nejprve muselo v dílně přibít hřebíčky na stěnu a celé se napustilo vlažnou vodou. Do mokrého podkladu se nanášel olejový šeps. Ten si otec připravoval ze zbytků barev seškrábaných z palet, krémžské běloby a lněného oleje. A muselo ho být opravdu hodně. Šeps se nanášel na plátno opracovanou štětkou. Po několika dnech, když byl první nátěr dostatečně suchý, se plátno od stěny odtrhlo tak, že viselo pouze za horní stranu. Skelným papírem se jeho plocha vybrousila. A pak zase znovu napnout. Kdyby se na to zapomnělo, zůstalo by plátno vytahané. A pak znovu šepsem natřít podruhé, znovu odtrhnout, znovu vybrousit a znovu napnout. Až teprve po třetím nátěru, který byl světlejší a jemnější, bylo šepsování u konce. Pak se plátno srolovalo a přeneslo do ateliéru, kde jsme ho vypínali na prkennou stěnu znovu. Všechno muselo být našepsováno tzv. na měkko, kliš nesměl nikde být, jinak by se plocha lámala a praskala a na dešti by dlouho nevydržela.

Poněkud jiným způsobem se připravovalo plátno pro malbu kulis a jiných divadelních dekorací, které nebyly vystaveny vlivu povětrí. To musela maminka navařit pořádné množství škrobu a když byl ještě teplý, tak se do něj přidala trocha glycerinového oleje pro lepší měkkost při rolování. Přímou v ateliéru se plátno řádně vypnulo a mohlo se začít s kresbou. Předchozí postupy s několikaletým broušením se již nedělaly.

O čtverečkové síti

Podle zákaznickova přání vytvořil otec v malém měřítku námět-mustr, který pak rozdělil na čtverečky. Obdobným způsobem se musela rozdělit celá plocha plátna a jednotlivé čtverce se pak vlevo po straně a nahoře označily čísly. Tento starý a osvědčený způsob zvětšování předlohy už dnes k vidění není. Vlastní kresbu do čtverečkové sítě prováděl otec bílou křídou.

O barvách

Některé barvy byly zemité-přírodní, jiné umělé, dále kadmia a některé měly i jiné chemické složení. Na to si již přesně nepamatuji. Takto jsme připravovali barvy pro olejomalbu. Krémžskou bělobu, která byla v kilových kusech v modrém balení, jsme museli nejprve nastroihat, přesít a pak jsme ji pomocí kamenného jehlanu roztírali na prach po druhém kamenu, který byl opatřen pevným dřevěným rámením. Stejně to bylo s pařížskou modří, tu dodávali v hranolkách, anebo s van Dyckovou hnědí, která byla v homolích. Jednalo se o hranolky nebo homolky velikosti 1 – 1,5 cm. Ostatní barvy byly již v prášku a jejich další zpracování už nebylo tak namáhavé. Běloba

olovnatá se dodávala v 50 kilovém balení v prášku, neboť té se nejvíce používalo. Kupříkladu kaselská hněd byla tak jemná, že se musel dávat velký pozor a přidat jen pár kapek oleje, sic by se nikdy neutřela. Ke tření barev se používala tzv. třecí mašinka, do které se nejprve nalilo trochu lněného oleje a nasypal asi 1 kilogram práškové barvy. To se dřevěnou lopatkou rozmíchalo do hutné hmoty, uvolnil se spodní uzávěr mašinky a mohlo se začít třít. Běloba krémžská, kterou se začínalo, se třela dvakrát. Po ní následovaly barvy teplé, pak studené a nakonec to byla černá. Při každé větší změně barvy se musela třecí mašinka vyčistit, k tomu sloužily piliny. Takto připravenými barvami se plnily keramické nebo kameninové nádoby asi tak 3 cm pod okraj. Aby se na barvách netvořil tvrdý škraloup a nevysychaly, zalily se vodou. Každá nádoba s barvou měla svůj lepenkový kryt, v němž byla i dřevěná lopatka. Ta sloužila k míchání i nanášení barev na paletu. Zajímavým způsobem zkoumal otec například kvalitu okrů, kterých bylo několik druhů. Do nádoby podobné naběračce s víčkem vložil okr a to pak dal do ohně v kamínkách. Po určité době nádobku vyndal a zkoumal. Zůstal li okr červený, kvalita byla zaručena. Takové byly především okry z Francie. Z jiných okrů zbyl v nádobce jen černý popel, v tom případě tatínek žádnou radost neměl...

Barvy, které se používaly pro malování plátěných kulis a dekorací pro divadlo, se dodávaly v prášku a již se nemusely třít. Zato se musela vyzkoušet kvalita pojidla. Toho se rovněž připravovalo větší množství. Pro jeho přípravu se používala klovatina, arabská guma, dextrin, světlý klič, vaječný žloutek, ricinový olej a snad i trochu octa, aby se barvy nekazily. Pak se v hrnkách důkladně namíchaly barvy různých tónů. Ty se po dvou až třech dnech rozpustily natolik, že s nimi bylo možno malovat. Tyto barvy byly jemnější a lehčí a malba se prováděla řídce.

O paletách

Palet bývalo v ateliéru vždycky víc a užívaly se podle toho, na jaké zakázce se pracovalo. Vzpomínám si, že menší a plechové používal tatínek na dekorální malbu, ty větší a velké dřevěné pro olejomalbu.

O štětcích

Štětce, například ty pro malování rozměrných ploch, byly také přiměřeně velké. Děda i tatínek si je nechávali dělat u pana Fr. Stuchlého takřka jako na míru. Dělal je z prasečích, kančích i kuních štětů a měly zdvojené konečky, a proto byly jemné. Později jsem sám oceňoval i jejich další přednost. Štětiny v nich byly delší, zasazovaly se do plechového krytu, do něhož byly zality asfaltem. Když byl štětec již hodně upotřebený, stačilo kovový kryt nahřát, štětiny z asfaltu povytáhnout a plech sklepnout. Takto renovované se nechaly v oleji odmočit, vypraly a mohlo se s nimi malovat dál. Štětce dnešní již takovou možnost asanace neskýtají, ty se mohou po použití jen vyhodit.

O transportování

Po skončení díla se plátno od stěny uvolnilo a zarolovalo se na dřevěnou tyč polepenou papírem. Bylo li takových pláten víc, musela se narolovat na sebe, aby se vytvořil pravidelný válec, který se nakonec ještě obaloval papírem a pak už jen

zbývalo doplnit adresu. Takto připravené je místní povozník pan Spěváček-Bulka nebo pan Kús naložili na vůz a s koněm odvezli na nádraží do Husince. Odtud se zásilka poslala vlakem k zákazníkovi na dobírku. Až teprve po jejím vyplacení se otec setkal s penězi.

O pauzách

Pauza nebyla v našem slovníku žádná přestávka. Tuto techniku přenesení základní kresby na jiné místo a podklad používají malíři již po staletí, zvláště když potřebují přenést složitější kompozici obrazu na větší a také obtížně přístupnou plochu – stropy, kopule apod. Kresba se provedla v ateliéru na balicí nebo jiný pevný papír. Pak se celý motiv vypíchal pomocí otáčivého ozubeného kolečka upevněného v rukojeti. A tak vznikla vlastní pauza. Ta se přenesla a přiložila na určené místo. Kresba pak pomocí hadrového pytlíčku – tzv. pauzpytlíku, v němž byla rozdrčena jemná barva, dřevěné uhlí nebo křída, pronikala otvory v papíru až na plochu, kde se musela ještě upřesnit a opravit.

O šablonách

Pro malíře pokojů se připravovaly šablony na velkém formátu čtvrtky A1, která se natřela z obou stran 2x olejovou barvou. Podle předloh nebo vlastních otcových návrhů se připravila pauza a pomocí pauzpytlíku s bílou křídou se přenesla na velké čtvrtky. K vyřezávání se používalo ostrých nožů – knejpů a různě velikých kovových průbojníků. Podle toho kolik měl vzor barev, tolik muselo být i šablon. Navíc se každý vzor vyřezával i trojmo. Při používání totiž šablony hodně trpěly, protože tzv. patronování štětkou se provádělo barvou v mléce na zed. Vše bylo přesné, puntíky označovaly pokračování. Později nahradil šablony váleček se vzorem. Dnes plní tuto funkci ornamentu nebo dekoru tapeta.

O fládrování

Již samotný název může dnes působit potíže. Je to termín z lakýrnictví a spočívá v napodobování struktur a barev různých druhů dřev. Pro každý druh dřeva jsme měli jinou pauzu. Kresba se z pauzy přenesla pomocí rudky na dřevěnou plochu, která měla již svůj vlastní barevný podklad. Každý druh dřeva měl jiný barevný podklad. Na to se pak nanášely lazury, sína nepálená, sína pálená, karmín nebo černá. Barvy se ředily pivem a octem. Také se fládrovalo olejovými barvami. Konečná úprava dřeva se mohla provést olejovým lakem ve značné vrstvě, že se do ní dala vmáchnout koruna. Takový nátěr dlouho usychal, a proto se poslední lakování odehrávalo tzv. pod vodou, aby se zabránilo usedání prachu na plochu, byla na podlaže v dílně voda.

O malování v kostele

Již si nepamatuji přesně na rok, kdy jsem otci pomáhal v kostele Zvěstování Panny Marie ve Vlachově Březí s přípravou maleb na stěnách a stropě chrámové lodi. Určitě to byla válečná léta, snad 1943-1944. Tehdy dostal otec od zdejší katolické obce zakázku na vytvoření osmi obrazů. Práci měli financovat místní movitější věřící-

podnikatelé, živnostníci a obchodníci, a proto je také pod každým z obrazů umístěn nápis se jménem rodiny, podle jejíhož přání tam byl namalován. A protože mi již tehdy tatínek svěřil tyto nápisy provést, vybavují se mi i některá jména rodin Kroupů, Spěváčků, Lukšů a Schmiedů...

Nejprve se muselo postavit lešení. Současně se totiž prováděla rekonstrukce zdíva, omítek, práce štukatérské a malířské. Ty dělal malíř pokojů mistr Boukal z Kavčince. Vlastní plocha pod obrazy se musela také připravit. Nejprve se oškrábaly všechny vrstvy malířských nátěrů, případné praskliny v omítkě se vyplňovaly hmotou, která se podobala kaši z novin jen málo přiklížené. Štuková omítka pod obrazem se několikrát napustila - natřela pačkem, což je řídké vápenné mléko. Na takto připravené místo se mohla přenést kresba předem připravená v ateliéru na pauzy. Na nich bylo důležité, aby kresba námětu, který vzešel z přání zákazníka, nesla v sobě jistou nadsázku, aby z pohledu působila přirozeně. Pauzu jsme potom přenesli do kostela až nahoru na lešení a přiložili na místo určené pro malbu. Otec pomocí pauzpytlíku naplněného rozdrčeným dřevěným uhlím přenášel kresebný motiv přímo na plochu. Vzniklou kresbu pak upřesnil uhlem a mohl malovat. Jako kluk jsem mu často pomáhal při pauzování i při podávání barev. Práce byla komplikovanější hlavně na stropních obloucích. Častokrát musel slézat z lešení až dolů a svou práci z několika pohledů-podhledů pozoroval a poté případně korigoval v malbě. Vůbec celá příprava k malování byla složitá, neboť se všechno muselo před malováním nanosť nahoru na plochu lešení a po práci zase znovu vše dolů. Otec tam v kostele strávil hodně času, na lešení žádné pohodlí nebylo a zimy si užil také dost. Často jsem tam byl s ním a vlachobřezský kostel byl pro mne Sixtýnskou kaplí v Římě a tatínek tím Michelanalem. Ještě jeden kostel stojí ve Vlachově Březi, který je na návrší nad městečkem a je zasvěcen svatému Duchu. Jeho kopuli vymaloval svými malbami děda Jan a poté je restauroval tatínek. Bylo to ve stejné době, kdy maloval obrazy v kostele na náměstí a já mu při tom pomáhal také.

O divadelních dekoracích

Co si jako chlapec pamatuji, vlastnil otec kompletní divadelní fundus, tedy vše, co k takové produkci bylo zapotřebí. Především to byl starý typ skládacího jeviště, které tvořily dřevěné kozy, fošny na podlahu, celá rámová kostra pro zavěšení opony. Myslím, že na ni byla vyvedena dáma na zeměkouli. Dále pak portálové kulisy a samozřejmě zadní stěna, na níž byla z jedné strany namalována náves a na rubu les. Dále pak sufity a rámy, ty byly rovněž oboustranně použitelné, v našem případě si vzpomínám na stromy nebo stěny pokoje. A pak ještě jiné stojky a šály vyplňující stropní prostor. Nakonec ještě nápočetní bouda s nezbytným emblémem herecké masky. Celé jeviště se půjčovalo divadelním ochotnickým souborům nebo kočovným hercům. Spolu s učedníky jsme všechno naložili na vozík a odvožili do hostince Na Obecní, kde se v sále začalo stavět. Při tom pomáhal a radil i tatínek a práci obstarávali učedníci i já.

V menších rozměrech se všechny divadelní dekorace připravovaly i pro loutkoherecké kočovné společnosti. Jejich majitelé měli různá přání, a tak se vyráběly i další kulisy z lepenky, které byly statické jako např. stojky s rytíři nebo peklo, ale také často pohyblivé a skládací - zvířata, čerti v pekle u kotlů s plameny atd.

Již v dobách protektorátu slíbila Obec tatínkovi, že celé divadlo odkoupí, nakonec z toho však sešlo. Po válce se zahrálo jednou něco pro Američany, i když ti raději tancovali nebo chodili na bijáky. Pak se pokračovalo s půjčováním ještě nějaký čas. Na počátku padesátých let měli lidé jiné starosti a o divadlo neměl nikdo zájem, ani národní výbor ho již nechtěl koupit. Otec se proto rozhodl pro radikální řešení. Celý divadelní fundus zlikvidoval. Dřevěné fošny se použily na vyspravení podlah doma, ostatní dřevo se spálilo. A plátno se znovu připravilo pro malování námětů pro cirkusy a kolotoče a komedianty. Mezitím však byly i jejich soukromé živnosti zrušeny. A tak se stalo se, že některé z dokončených věcí zůstaly v otcově ateliéru a dochovaly se až do našich časů.

O přenesení obrazu na sklo

Když si ujasníme, co bude motivem našeho obrazu a jaká bude jeho velikost, připravíme si balicí papír a dřevěnou desku nebo hladké prkno příslušné velikosti. Na ni papír napneme pomocí papírové lepenky po všech stranách. Hladká strana papíru je navrchu, neboť tato přijímá lepidlo dextrin lépe. Toto lepidlo rozděláme ve vodě a necháme rozpustit. Poté natřeme celou plochu hladké strany papíru tímto lepidlem. Necháme zaschnout a opakujeme ještě jedenkrát. Po dvojím nátěru dextrinem, provedeme ještě dvojí slabý nátěr fermežovou barvou. Dbáme, aby po každém nátěru celá plocha řádně vyschla. Nyní malujeme naši představu - náš obraz nebo cokoli, co chceme přenést na sklo, které tak bude působit jako kryt naší práce. Malujeme olejovými barvami. Myslím, že i barvy akrylové se mohou použít. Je-li naše malba dostatečně suchá, můžeme přikročit k vlastnímu obtisknutí. Celou plochu obrazu natřeme slabou vrstvou mixtionu a necháme schnout. Dobu schnutí sledujeme, ta se může pohybovat mezi 8-12 hodinami. Poznáme to nejlépe tak, když prstem přejíždíme plochu obrazu a ona tzv. „vrže“. Mezitím si můžeme připravovat skleněnou plochu pro náš obtisk. Tu dostatečně namočíme a necháme vodu stát. Na to přiložíme obtisk namalovanou stranou na mokré sklo. To nám umožní obtiskem pohybovat po skle jak potřebujeme, až ho usadíme tak, jak si představujeme. Přidržíme ho a válečkem od středu obtisku vytlačujeme vodu pryč. A to tak dlouho, až obraz-obtisk pevně přilne k podkladu, ke sklu. Rubovou stranu obtisku, respektive papír pak navlhčujeme houbou s vlažnou vodou, aby se papír od obtisku oddělil a povolil. Stane-li se to, opatrně ho stáhneme a uvidíme, jak vlastní obtisk pěkně ke sklu přilnul. Vlhkou kůží nebo houbou setřeme opatrně zbytky dextrinu z obtisku. Kdybychom to neudělali, obtisk by se brzy roztrhal a nevydržel by. Všechno potom ještě čistě umyjeme a zlehka osušíme. Opravíme

také případně trhlínky na obtisku. Rub obtisku můžeme ještě potřít olejovou barvou. Tím také obtisk chráníme před poškozením.

(* Celý výše uvedený postup opakoval mistr Boška jr. před mýma očima dokonce dvakrát a v obou případech byl úspěšný. Důkazem toho jsou jeho dvě originální olejomalby přenesené na skla vstupního prostoru galerie BoMBA ve vlachovobřežské škole. Pozn. JKH)

O skladišti, dílně a ateliéru

Malířská živnost vyžadovala i hodně prostoru. Především stodola sloužila jako skladiště pro žebříky, štafle, vozík, vědra, sudy, různý malířský materiál, hlinku, vápno, křídlo, plavenou křídou, sádra a všechny druhy práškových barev různých odstínů. Ty byly z přírodního pigmentu, který byl stálý. Ve stodole bývalo také složené celé divadlo pro místní ochotníky nebo kočovné herce.

V roce 1933 nechal otec zbudovat ve dvoře novou dílnu. Ta byla prostornější, její východní stěna byla celá dřevěná a sloužila k přípravě plátna. Stěna západní byla naopak celá prosklená. V dílně se prováděly všechny přípravné práce a skladovaly se tu různé malířské pomůcky jako šablony, pravítka, štětce, malstoky - to byly podpěrky pro držení štětců, apod. Bylo-li zapotřebí, donesly se do dílny dřevěné kozy a na ně se položila deska, která pak sloužila pro psaní velkých nápisů nebo při fládrování dřeva. Do dílny přicházel otec každé ráno na „pracovní poradu“.

Ateliér, ten byl především otcovým královstvím, tady se odehrával život firmy, tady vznikaly obrazy, tady se teprve skutečně malovalo a tvořilo. Tady stával opravdový malířský stojan, který dodnes používám i já. Stejně jako se tu vyřizovaly všechny důležité objednávky a tady přijímal otec své přátele. Tady se vznášely múzy...

O učednících

U otce se mohli chlapečci vyučit v oboru malířství pokojů, malířství písma a reklam, v oboru pozlacení kovu i dřeva i v nátěrech nábytku, respektive ve fládrování, tj. v imitování dřeva. Pokud si vzpomínám vyučilo se u firmy Boška a syn hodně malířů pokojů a lakýrníků. Mezi ty poslední patřili pánové Václav Bláha, Karel Nedbal a Sláva Chán z Vlachova Březí, Jan Slaviček z Lipovic, Zdeněk Kázecký z Husince. Odtud pocházel i jiný malíř Jan Čtvrtník, který se snad ještě učil u dědy, to už si přesně nepamatuji. Vím ale, že mistr Čtvrtník renovoval v 60. letech 20. století křížovou cestu na Svatém Duchu. Začal se u nás učit také Jan Pojsl z Kosma. Ten pak odešel na studia, stal se malířem a žil a tvořil v moravském Velehradě. Vyučil se tu i pan Koloman Molnár ze Slovenska. Posledním učedníkem u Bošků jsem byl právě já.

Přespolní učni bydleli u nás, měli k dispozici malou místnost u stodoly, kde byla postel, stůl, židle a pro zimu i nezbytná kamínka. Samozřejmě že tu byli, jak se říkalo, také na stravu, takže i maminka se měla co ohánět. Učedníci museli dělat i jiné práce, kterých bylo třeba pro chod živnosti - sekat dříví, nosit vodu, uklízet a podle

potřeby i pomoci na poli, pomáhali s mlácením obilí a někdy i opatrovali mě a sestru. Tak už to tenkrát v učení chodívalo.

Dodnes mám před očima obraz z tatínkova pohřbu, kdy právě ti poslední jmenovaní vlachovobřežští mistři malíři přišli k nám a požádali rodinu, aby mohli nést rakev s otcovými ostatky z domu do kostela a odtud po zádušní mši na hřbitov. Byl to nezištný projev úcty žáků ke svému mistrovi a já na to dosud vzpomínám s pohnutím. Bohužel již všichni následovali tatínka na věčnost.

O tatínkovi

Otec byl skutečným šéfem firmy a řídil vše, co se dělalo. Ráno přišel mezi učně a dělníky do dílny, aby rozdělil práci a vysvětlil, co bude kdo a kde dělat. Na malířské práce již pak jen dohlížel a kontroloval je. Sám prováděl již jen takové, jak říkal, „čistější“ práce. Když se malovala ve Vlachově Březí záložna, maloval jenom strop, který byl tvořen složitými vzory. Sám se věnoval malování svých obrazů, psaní reklam a názvů firem. Musel také plnit zakázky pro lidi od komedie, a tak připravoval a vybíral náměty z knih, časopisů, atlasů, dělal náčrtky a pauzy. To všechno pak realizoval na plátně v ateliéru. Také chodil kreslit ven do města, do okolí a do přírody. Podle těchto skiz pak tvořil obrazy v ateliéru. Když jsem byl větší, brával mě s sebou, aby mě nakonec po čase vysílal na kole samotného do vzdálenějších míst a tam jsem musel věrně zachytit požadovaný motiv. Jednou jsem mu dokonce ze Zálezle přivezl objednávku na celé jeviště včetně opony, kde měl namalovat místní náves. Samozřejmě, že si sám také pečlivě vedl celé účetnictví firmy, objednávky, deník prací a tak dále. Nedílnou součástí jeho práce bylo i přijímání zákazníků a návštěv jeho známých. Jednou byl u něho v ateliéru na návštěvě i mladý Rudolf Hrušínský, tenkrát ještě herec kočovné společnosti. Za otcem si chodili popovídat pánové J. Hraše, pekař, obchodník Fr. Kroupa, majitel místní sodovkárny, četník pan Kubiček, H. Schmied, majitel zdejšího pivovaru, pan řídící Jar. Fučík, obuvník Fr. Novotný, zvaný „Baťa“. Velmi rád jsem poslouchal vyprávění pana Vaňka o jeho zážitcích v letadle... Když jsem v ateliéru pod otcovým dohledem vyřezával šablony, vzpomínám, jak si povídali o všem možném, o válce, o politice o budoucí republice a že jim tatínek velice rád ukazoval svá nová díla i dílka. Těch pánů se v ateliéru objevovalo opravdu hodně a já už si na ta jména ani nepamatuji. Jinak to však byla tvrdá práce, žádná sláva, dřina od nevidím do nevidím. V tomhle řemesle se nedá nic odbýt. A když si chtěl otec něco přečíst, tak jedině večer a v noci před spaním. To svítilo v ateliéru jen malé světýlko. Doma se toho pak příliš nenamluvilo, proto jsem se o rodině a svých předcích dozvídal jen nahodile a jaksi letmo. Když se třeba objevil v ateliéru obrázek od dědy, otcí něco připomněl a rozpovídal se a vzpomínal. Tatínkovou věrnou pomocnicí byla kočka Galánka, kterou dostal od komediantů. Velice si ji oblíbil, protože s ním pobývala celý den v ateliéru a sedávala na bedničce od uhlí u kamen. Byla to kočka věru artistická, která metala kozelce a skákala kolmo vzhůru.

O tatínkově zálibě v tanci již řeč byla, snad jen doplním, že mladé páry zasvěcoval do prvních tanečních kroků v sálech hostinců Na Obecní a Na Dolejší. Jinam – Na Knížecí a k Maříkům zase chodil hrát šachy a taroky, na ně, na své přátele a ještě na biliár a kuželky si udělal čas vždy každou středu. Jako kluk jsem také musel u toho být a pomáhat kuželky stavět v kuželníku u Sokolovny nebo dříve hned vedle nás v hospodě U Ondříčků. Především jsem ale pomáhal otci při práci, asistoval jsem, přidržoval, podával, později připravoval barvy, šepsoval, psal a tak se to pořád rozrůstalo. Když maloval obrazy v kostele, nechal mě pod nimi udělat všechny nápisy. A to už jsem si připadal jako velký mistr. Ale to bylo jen na chvíli. Běda, když jsem na něco zapomněl nebo nepodal včas, neřkuli omlouval. To přilétl pohlavěk, až jsem popolit a hned následovala slova: „Co se naučíš, to ti nikdo neveme. A chtít být jen malířem, to nestačí, s tím se neuživíš, to je holá bída.“ Proto mě ještě jako kluka poslal na dva měsíce do Brna na kurz fládrování. A hned jak jsem se vrátil, tak jsem mu musel předvést všechno, co mě tam naučili. Viděl jsem na něm, že má radost, ale nedal to nijak najevo. Po vojně jsem se usadil a pracoval v Jihlavě, a tak jsem se domů tak často nedostal. Při každé návštěvě jsme si povídali o jeho i mé práci. Byl rád, že dělám to, co mě baví a že pokračuji v rodinné tradici, i když si to všechno asi představoval úplně jinak. Při své poslední návštěvě u něho jsme si už povídat nemohli. Byl mrtev a odpočíval v rakvi. A tak jsem nakonec vyběhl nahoru do ateliéru, vzal štětec, barvy a karton, vrátil jsem se k němu do pokoje a naposledy ho tak namaloval. Snad to bylo poprvé v životě, a to už mně bylo třiatřicet, co jsem mu pořádně a po svém poděkoval za všechno, čemu mě naučil...

(Jindřich Boška ml.)

INTRODUCTION

It used to be a custom in our country, that for generations the trades and crafts have been handed over from their fathers to their sons and so the craft traditions and the professional honour have been saved in families for centuries. There was absolutely no shortage of renowned ancestry of potters, drapers, bricklayers, even teachers. A flood of new inventions at the same time with a period of communism ruling over in the second half of the last century unfortunately partially damaged plenty of these family traditions, in many cases even liquidated them. In case of discovering and coming across these people who were able to continue in what their ancestors were good at, we should stop for a minute and look at their masterpiece. Especially while having this masterpiece in front of our eyes, and while dealing with an exceptional masterpiece – an art. Let's mention a few people who, without a question, belong to the group aforementioned. Let's talk about lives and work of three men – a founder and a continuator of the family of painters The Boškas from Vlachovo Březí. Jan Boška (1854 - 1933 in Vlachovo Březí), Jindřich Boška senior (1893 - 1964 in Vlachovo

Březí) and Jindřich Boška junior, born in 1931 in Vlachovo Březí. They were and still are those who we wish to give a credit, give our thanks and honour their persistence in continuing during three generations while following their dream about painting and the power of the arts. We are talking about their achievements and success reached in their field by their hard work, diligence and talent, despite not obtaining an academic education.

Let's concentrate on the founder of a painting tradition and his first continuator. The goal of this study is not to place Jan and Jindřich senior to a certain historical painting know how category, because it's needed to say that both of them, in a specific way, are unclassified. Dr. Jan Jiljí Jilek, an expert in human soul and art, once said about their production: „If Boška painted it in a way that it is supposed to be painted, it wouldn't be really it.“ In that way they would belong to the naïvists. A perfect technical and workmanlike interpretation and expressive features of classicist brushwork classify them, on the contrary, to realistic painters. And that's why, for this spontaneous relation of the painting motives, they are being uncompromisingly placed to an artistic field. Their work has been examined by time, and time is hardly ever being mistaken. While standing in front of their paintings, which are able to reach our inside, to invoke some feelings or emotions, no matter if pleasurable or the opposite ones, to awake our fantasy, then, we definitely have a unique opportunity to come across a real art.

June 6th, 2003 was the date when there was an exhibition opened in a local school called Painters - The Boškas. During a period of 20 years, it was the third opportunity for local people to set eyes on the masterpiece of The Boškas from Vlachovo Březí. In 1983 took place a first big exhibition that introduced the pieces of all three painters: Jan - grandad, Jindřich - father and Jindřich - son. In their native town they had a chance to exhibit their work altogether for the first time. There was a catalogue called „The painting traditions of the Boškas clan from Vlachovo Březí“ being published for this occasion by Mr. Miroslav Řehka. Ten years later, in 1993, the Boškas were presented in Vlachovo Březí for the second time, but this time only with a fragment of their production. Vernissage of the exhibition called Painters - The Boškas, in June 2003, challenged the authors to gather together all available, up to now produced, paintings from Jan and Jindřich Boška. Jindřich Boška junior, who this time didn't exhibit with his ancestors, on the other hand, provided all he found in an old atelier of the house „Na Vršku“ („On the Peak“). A nice staff from a museum in Prachovice willingly lent seven pieces from their collections. And so the most integrated display of production of both Boškas seniors, which contained forty paintings and spacious canvases, even completed by genuine contemporary material e.g.: a correspondence, photographs, drawing studies, designs etc., was boasting of its presentation. The exposition in the foyer and on the walls of roomy staircases of the gallery was fully available to

all the people interested for the whole year. During this period a great number of viewers and visitors had a chance to admire what was being offered, including a group of 333 pupils of a local elementary school, for whom was the exposition especially prepared.

If it's going to be possible to finish up and release this publication in a way that it could be introduced to a public in Vlachovo Březí, for the first time, by the date of a dernier exhibition in the gallery At School, we might be proud enough to call it a huge success and the happiest tribute of the representatives of Vlachovo Březí as a compliment to our famous and jubilee natives. Pregnantly indeed were called the years 2003 and 2004 in Vlachovo Březí, by the representatives of its community as a „Year B“, because not only Jan (1854 - 1933) and Jindřich senior (1893 - 1964) Boška indicate the era with number 3 and 4 at the end of their life path, but also another local legend might call for some attention connected to his anniversary - the bricklayer Jakub Bursa (1813 - 1884). We are talking about the most famous creator of rustic baroque in the south of Bohemia.

The „Year B“ offers a huge challenge for the local representatives. They strive for preserving the heritage of their celebrated ancestors by setting higher goals than only publishing this tiny booklet. There has been an idea of creating an open-air museum and a museum of rustic baroque in south Bohemia, in which might also be honourably included the art of all three Boškas. Gradually improving conditions of a local manor brew house precisely incites the idea for a further development in its grounds.

JAN BOŠKA

Jan Boška was born in May 10th, 1854 in Vlachovo Březí. His native home is situated close to the square, where it's being called „Na Vršku“ („On the Peak“) since long ago. Jan was directed by his talent and strong hunger for painting to Vodňany near-by, where he served his time of apprenticeship as a decorator and where he also got to learn more about ornamentation generally. Besides he was a very skilled woodcarver and he mastered the gilding technique. Then after he was enlisted, it was a good chance to get to know other new places, get to know new friends, such as puppet masters, actors, comedians and circus performers. And it's just them who he receives his first job order from after coming back home from the military service. Only here he finds some time to improve his painting craft, the alchemy of colours, the composition of a painting, in order to produce curtains, scenes, signboards or sceneries for shooting ranges or carousels requested by his friends.

In between 1885 - 1887 he teaches at a local technical school of joinery and wood craving. His name and his production grows in importance. He gets the orders for some original religious paintings, for creations of mural and ceiling paintings in the interiors of various churches in Husinec, Čestice, Lažišť and Vodňany. He is also asked for creating paintings in some chapels with stations of the cross, in chapelles,

or for renovations of some masterpieces which were created by his antecedents. He was honoured a lot, when he reproduced, for the first time, 14 tabular paintings in stations of the cross chapelles at Svatý Duch. Those paintings were first produced by a painter Mikule from Strakonice, during those times when Jan was born. And more customers are coming over with a wish to have a painting of Madonna or a portrait of a saint or a saintess. Saint portraits, portraits of famous Czechs, figurative scenes of history, compositions of religious themes - here we can notice the highest point of an artistic effort - the effort of Jan Boška - Boška I. In this time he gets married to Barbora Spěváčková, they start up a family, gradually with 12 children. Unfortunately lots of them die shortly after. And so we just know the names of the sons Jindřich, Ladislav, Jaroslav and Bohuslav, who was killed in World War I.

Jan Boška keeps working, keeps painting, renovates, keeps his painting company running, and at the same time teaches at Trade school in Vlachovo Březí. He brings up and leads his successors - his apprentices, among them his firstborn son Jindřich Boška - Boška II., in order to be able to pass on his painting palette, his brushes and generally the whole well run-in company, when his time approaches. God was nice enough by giving Boška I. the chance to enjoy the pleasure of spending two years, on his final life path, with his grandson Jindřich Boška junior - Boška III. And that might be the reason of leaving his closest with the unforgettable sparkle in his eye. That occurred in January 24th, 1933 in Vlachovo Březí where he was also buried.

JINDŘICH BOŠKA senior

Jindřich Boška senior was born in May 27th, 1893 in Vlachovo Březí in the house „Na Vršku“ („On the Peak“). The example, hard work, and wish of his father Jan, together with his diligence and talent caused that he decided to stay and become an apprentice in the workshop of Boška I. His military service led him to Prague eventually. There he stayed and earned his living by producing paintings and advertisements exclusively for circus Kludský. He attended private lessons of professor Bukovec, he was meeting painters, visiting exhibitions, his sketch books were full of drawings with Prague motives. But the son's duty of caring for his aging parents back home in Vlachovo Březí, even the necessity of running the company of Boška I., urges young Jindřich not to linger any longer in the town over Vltava, and forces him to come back to a little town by Libotyně stream. Fresh and young I. republic brought here a boom of business, trades, crafts, even a demand for a painter that knows everything. Many job orders and contacts Jindřich already had from Prague, and plenty of them he took over his father. And so the orders for creating decorations, scenes, advertisements, paintings for puppet masters, theatre amateurs, comedians, music hall artists, circus and funfair owners were overflowing the workshop „Na Vršku“ („On the Peak“). Once he sends his works to theatre Jirásek to Čejkovice, then to Folk theatre of Pištěk in Královské Vinohrady.

His common customers are men of some importance e.g. Berousek, Kludský, Dubský, Flachs, Kočka, Lagron, Třiska. He was demanded from people in the comedy branch in Slovakia, Hungary, Austria, Germany, or even Italy. Plenty of local people or people from the vicinity are very interested in the works of Boška II.

When he felt this would be the right time he got married to Božena Chramostová, a daughter of a cap craftsman from Husinec. Boška's pupils - his apprentices became indispensable helpers. The thirties came over and in January 12th, 1931 their first son Jindřich junior was born, and two years later a daughter Boženka junior. In January, 1933, the family was left for good by Boška I., the founder of the painting dynasty of a clan „Na Vršku“. And so all the obligations connected with running the painting company rested upon the chest of Jindřich Boška senior - Boška II., a man in his golden age. In that same year he is in charge of building in a new atelier into a roof of their house. Even his father's workshop is being changed a bit - its size, or new glass installation. Let's wish the Boškas family still at least a few years of peaceful and work filled years until the arrival of Protectorate of Bohemia and Moravia in 1939. Let's allow Jindřich junior to initiate into the base of drawing and painting to young Vašek Boukal, (later an academic painter, who now lives in České Budějovice), let's allow him to pass on knowledge and art to his apprentices, let's admire his patient work, with which he renovates paintings in chapelles at Svatý Duch, let's allow him helping to local theatre amateurs and members of the Sokol, let's allow him some pleasure from famous balls in Vlachovo Březí „Na Dolejší“, because not everyone could boast of a dance instructor diploma, and let's allow him coming to meet his friends every Wednesday.

The silent Muse of World War II. helped to set in motion the works on the ceiling and mural paintings in the church of Lady Day. It was a tremendous manifestation of fellowship of local well off businessmen, tradesmen and sellers. And that church was just the place where his son helped, observed and learned at all points by help of his father's heart, feelings, intellect and abundance of experience. The postwar period gave a new hope to Jindřich Boška and a belief that there's going to be plenty of work and orders and so he would be able to pass it on easily... Unfortunately his dreams were totally overcast by a dark red cloth after February, 1948. Nobody was interested in his theatre items anymore, and so he cope with it according to his own deliberation. He had to cancel his trade, his son was sent to some C-category troop somewhere far away in Vysočina, where they were only allowed to work, so who to pass on to?

He left for his atelier and kept working. He got back to floral retreats, painted landscapes from the vicinity, some villages with dominating features - such as churches and chapels, or some parts of his native town. He also had plenty of time for renovation of his father's work. Even the local folks didn't forget their painter and they ask him again for some pieces to be produced and so, over again, for the second time, Boška

feels the human belonging. Loads of friends came over to his atelier to warm his heart and reminisce a little, to make him proud and happy by complimenting his paintings. And so, despite his worse state of health, he was able to court to his wholelife love, but also a holy order - the painting, up to the last minute of his life. Not until after his death when his production was surely appreciated and some of his monumental works were bought by National Galery in Bratislava to their collection of naive art, the others are now being owned by museum in České Budějovice, museum in Prachatice and municipal authorities in Vlachovo Březí. Jindřich Boška died in March 16, 1964 in Vlachovo Březí where he was also buried.

JINDŘICH BOŠKA junior REMINISCES AND NARRATES

The third out of Boška's clan - Jindřich Boška junior expressed himself this time in a different way than by an original creative phraseology of a painter and a graphic artist. He gathered together attentively everything in the inherited atelier that belonged to his father and that created an important base to a future exhibition in the galery „Ve Škole“ („At School“). He brought all the paintings over to the galery and helped a lot to install it perfectly. His modesty was impeding him so much that he didn't dare to add some of the masterpieces of his own production altogether with the displayed pieces of his dad and granddad. But eventually he did so and it's needless to say - very good, well done. From his words we are being pulled into the history of his clan, and can feel a huge respect towards people and humbleness concerning skills and crafts. Thanks to his memories there is a chance of capturing something non-repeatable, non-imitable, invisible. And that's what's always the most important.

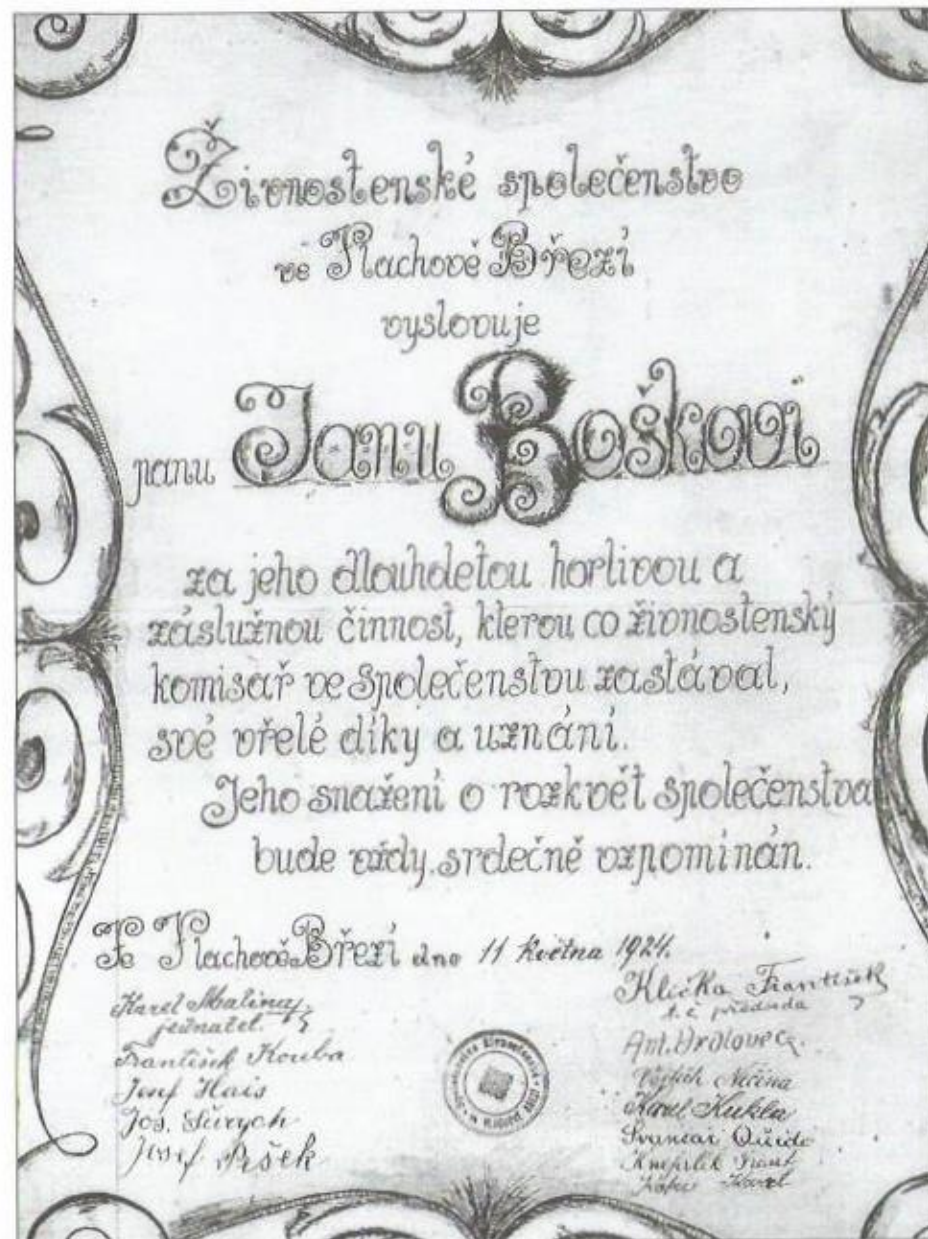
A pupil should go one better than his teacher and a son should continue in works of his father. Both of it Jindřich junior - Boška III. fulfils, up to the brim. His artistic universe vision raises far over the painting horizons of his dad and granddad. He neither escaped from the renovations of the stations of the cross paintings at Svatý Duch and during the whole year of 1996 he was humbly reproducing compositions, touches of the brush and a colourful seeing of his ancestors. And if there is anybody doubting the art of both in the field of art and craft, then there is definitely no doubt in Boška's III. case. It's „hundertprocentlich kunst“, caro Enrico, how it was once said and written by a slovak historian Arsén Pohribný, currently living in Italy. A german teacher and a sculpture producer, Josef Gais, would surely agree with him, because he was totally fascinated by Boška junior and if possible, he would take him to Freyung right away. Mr. Franz Schlager, a headmaster of an austrian school in Baumgartenberg, would be the next admirer in the line. He presented the work of Boška in Kleine Galerie in Perg and then took him for a sail on Dunaj. But as a matter of fact who knows the most about it all? It's his dad and granddad out up there, that's for sure.

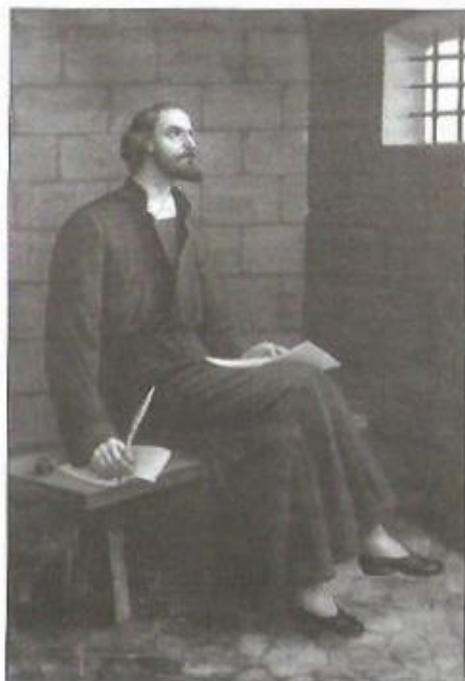
For those who might be interested and would like to get to know more about life and work of Jindřich Boška junior, there was a publication released in 2001. It's called Jindřich Boška - A message of a painting, published by municipal authorities in Vlachovo Březí incited by the occasion of painter's 70th birthday.

The following English translation only brings the names of Boška's memories and observations:

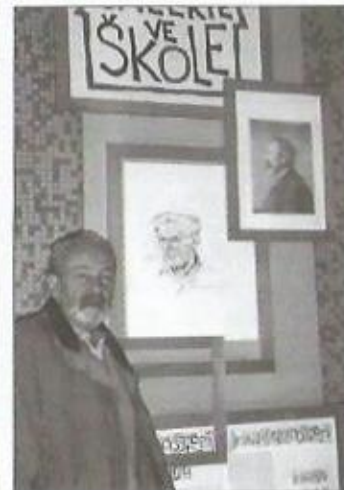
- About canvas
- About preparation of canvas
- About squared network
- About colours
- About palettes
- About brushes
- About transport
- About pauses
- About stencils
- About brush graining
- About painting in a church
- About theatre decorations
- Transfer picture to a glass
- About storeroom, workshop and atelier
- About apprentices
- About dad

překlad LUSKA

Jan Boška:
Mistr Jan Hus v kostnickém žaláři
Jan Vlastislav Plánek
Panna Maria Svatodušská (vše olej na plátně)

Jan Boška (foto z roku 1910)

Jindřich Boška jr. na výstavě Malíři
Boškové v galerii Ve Škole
(foto z r. 2003, autorem obou portrétů
dole je žák L. Friš, 15 let)

Minchew do 24. března 1921
Krasice

Spochovávaná na nás a všíci stěnou rodinné Vánu
dávám vědět že budu si vařit Váš polévku a málem
proci plátno si povím a jistě se o marnostech
ještě radši stěnu celou a vegetar na mateřstvo
a jistě je ještě maloval stěna 3 metry široká
2 metry vysoká ^{na 1. patře} dale 6 kulů na 4. straně malová
vané 2 metry vysoké a 1 m 70 cm široké
samozřejmě musel to být někdo a bohužel a co to bude
vám ještě napovědět. Dívám se na vás a teď
abych věděl váš cenný list toho vědění ještě více
ale stěna ona musel být. Já doufám se seznámí
přímoužle poslední jím se včelky a přesně se včelky
jak jsem si uvědomoval na malbě
Mam je to už více než maloval vany a zůstane
jste mi omávnout ten výtah

Przemysł i handel węgla
Rumunów i Włoch
wielu Niemców i Rosjan
Łódź i Warszawa
i Wieliczka i Kraków

The following things to make
 in preparation of the street
 put in a more obvious
 part. A. Frederick J. Platt
 101 N. 1st St. N. W.
 Wash. D. C.

M. KOPECKÝ.
maj. zám. podniku
1. křesť. divadlo
všechny v. v. Sídlo 201
na Vranovské, Brno
Společnostem
v Praze
Mlýnský Kopecký

muštra jundi Borkovi
p. upominke. sk. 45.
Plut. Ho-pusky, loichai

Cyrtopogon
sempre robustus nigrum
S. cyrtopogon
niger minutus
lenticulari plicatiss.
Karel Kopecký
Miroslav

Dělnice
Pne H. v. v. v.
ro 1899.

Z korespondence Jindřicha Bošky staršího

[illegible]

JINDŘICH BOŠKA, malý občan a složitých děkovač VLACHOVO BŘEZÍ	DOTISNICE
--	-----------

62 #16 Milano 1978 29

Otenu pane Baskaa
 posami jsem obdělal a hned
 píseň, hlavní je že jste
 vše v pořádku, to, což je
 omnohem lepší než to,
 předtím maloval, přive,
 i když nyní dobře kreslí
 us m dte je jist, podobu
 lo vše v pořádku, toho
 lila jsem vám poslal hlavní

Pane Božka!
Buďte tak laskavý a zeptejte mě ze-
byste neměl, nějaké dekorace do-
lou, divadla, název vířítku, nebo
nějaké stromy, lesní zahrady, růže,
stáhl, nebo nějaký, transparent,
křídlečnicki a osluz, nebychto
nutně potřeboval, záhlí nic nemáte
tak jestli byste mě, mohl něco ude-
potřeboval bych; psá chrla, Jelen
divoké prase, záhlí byste mělo
mohl udeřati, tak mělo i hněd, ze-
lte, jáhá by byla cena, sucho
B. Kaiser, zab. poaniky
Pocaply v Berouna

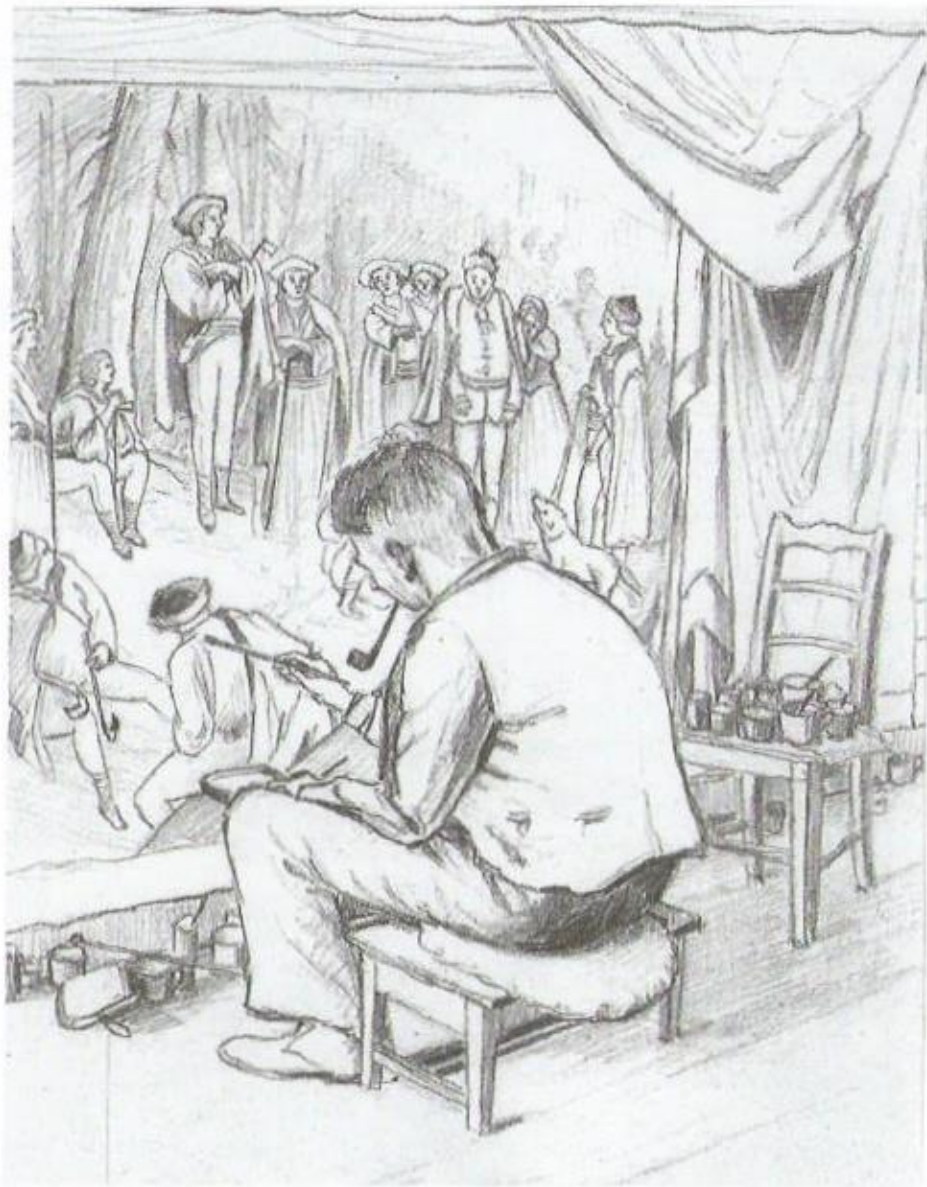
Poška loz.
 loz. divad.
 Dubi. Hora p. l. čina

Poška.
 nemimot' jsem, vědem, sálma
 a přeb, a jannom, mybr' jenn
 misel' neudily pro vlt.
 to by se to nechtalo poučiti
 na ríe přeměn kaze ty re
 to móm' traskoraci ať kaze
 to nejae meham, t' zate
 to udeřate +

[illegible]

1891 May 2nd
 Dear Mr. [unclear]
 I have just received your
 letter of the 27th inst.
 and am glad to hear
 that you are well.
 I am well and hope
 this finds you the same.
 I have not much news
 to write at present.
 I am, Sir, very respectfully,
 Yours,
 J. W. [unclear]

[illegible]

Jindřich Boška jr.: Otec maluje v ateliéru oponu (kresba tužkou z roku 1945)

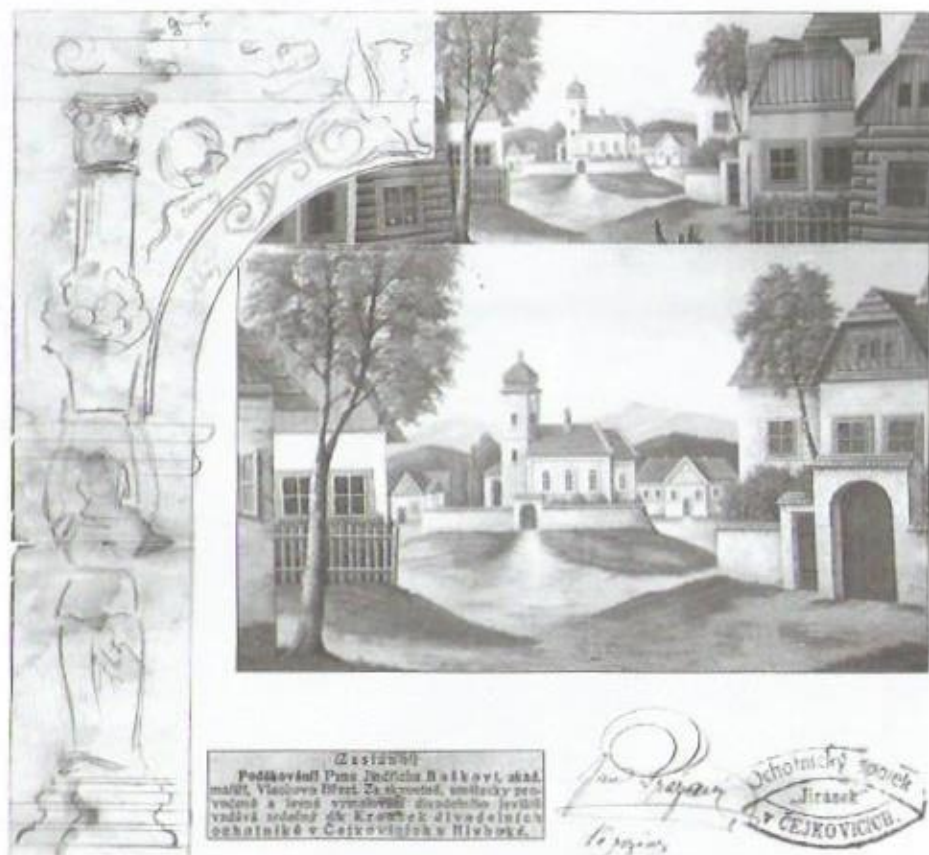
Jindřich Boška sr. jako voják (1918), ve dveřích staré otcovy dílny (1924), v kresbě svého syna (1955) a mezi přáteli U Maříků (1931). Před dílnou Jindřicha B. I., Jindřich B. II. v otcově dílně (postavena 1933)

Křížová cesta na Svatém
Duchu – úděl malířského
rodu Bošků
Z poslední renovace
J. B. III.,
z výstavy ve škole (1996)
a finální adjustace v kapli
a v terénu (1997)

Kostel Zvěstování Páně ve Vl. Březi – Jindřich B. I. – malby na klenbě stropních oblouků (1944)
Kostel Svatého Ducha ve Vl. Březi – Jan a Jindřich B. I. a II. – výjevy ze života P. Marie v kostelní kopuli

Jindřich Boška st. – a ochotníci, návrh na portál, zadní stěna a kulisy z ochotnického divadla v Chlumanech

Jindřich Boška starší – z okolí Vlachova Březí: stará vodárna, Chánův mlýn, stará doubravská cesta, pohled na Uhřice (vše olej na plátně), kresby tužkou představují 2 pohledy na Libín a Dolní Kožlů

Jindřich Boška starší – zvířata I, lovci (vše olej na plátně)

Jindřich Boška starší - zvířata II, rituální tance, múza a ovečka - detaily (vše olej na plátně)

Vydal Obecní úřad ve Vlachově Březí v roce 2004

Autoři textů: Jan K. Horák a Jindřich Boška ml.

Anglický překlad: Lucie Skavská

Fotografie a dokumenty: archiv rodiny Boškovy,

T. Turek, M. Skavský, Ing. P. Kouba a J. K. Horák

Grafická úprava: J.K. Horák a AP tiskárna Písek

Sazba a technická realizace: AP tiskárna Písek 2004

Náklad: 560 výtisků

Maršové pochoutka

Želva a dingové

Na lovu v Antarkidě

Na lovu v Americe

Ruska trojka x Boj s vlky

Boj se lvy

Nejmladší z rodu Bošků-Jindřichů
vedou nejmladší herce před kulisy
Jindřicha Bošky staršího

Zrození kentaura

Na rubu ilustriční strany obálky došlo k záměně autoportrétu Jana Bošky za portrét J.V. Plánka. Děkujeme za pochopení.